

Bressolant

les nostres cançons de bressol

Les cançons de bressol valencianes

En els diferents cançoners editats a les nostres terres hi ha un conjunt de cançons que s'han recollit com a cançó de bressol perquè compleixen amb la funció, però també perquè totes elles presenten els trets musicals com ara el compàs, el ritme, les notes, el to, etc. També cal assenyalar la presència d'unes temàtiques íntimament lligades al món dels somnis i al mateix acte d'adormir els xiquets i les xiquetes: com és l'entorn domèstic de l'infant, la persuasió a través de regals, la descripció del procés d'adormir i les característiques físiques de la criatura.

A més a més, dins del repertori valencià de cançons de bressol criden poderosament l'atenció dos fets. El primer d'ells és la poca presència que hi té la invocació de forces sobrehumanes o celestials. I el segon element és l'escassa presència de cançons formades en la seua totalitat per un conjunt d'onomatopeies tal i com ocorre amb les *nanes* castellanès.

En aquest recull s'hi presenten un total d'onze cançons de bressol bastant representatives del repertori global. No obstant això, pot ser que no reconeguem alguna de les cançons enregistrades perquè trobem que la melodia no és la que escoltàvem; o bé perquè la lletra no coincideix amb aquella que acostumàvem a cantar. Per aquest motiu vos oferim unes altres variants de les cançons presentades a *Bressolant* que tal vegada encaixen amb la versió que vosaltres coneixeu. A més a més, la breu contextualització que oferim permetrà gaudir i apreciar els matisos que cada variant presenta.

Què és la cançó de bressol?

La cançó de bressol és un fet universal, present en qualsevol cultura i societat del món. El seu origen guarda una íntima relació amb els rituals pagans antics, possiblement fins i tot prehistòrics. Aquells rituals en què els membres de la tribu cantaven i ballaven al voltant d'una foguera mentre seguien les indicacions d'algun xaman o sacerdotessa guarden molts elements en comú amb la cançó de bressol. En primer lloc, per la funció que presenten, ja que tots dos es realitzen per tal conjurar els esperits protectors. En segon lloc, és evident que tant la música, el cant, la dansa i la nocturnitat hi són presents tant en uns com en els altres. I finalment, les dues pràctiques presenten una figura que d'alguna manera guia tot el procés.

Les cançons de bressol exemplifiquen, com pocs gèneres, la transmissió boca-orella que generació rere generació ha permès compartir totes les mostres de la literatura tradicional. De tal manera que esbrinar quina va ser la primera cançó de bressol és impossible. Més encara, si tenim en compte que s'interpreta en un espai íntim i reservat:

Bressolant

les nostres cançons de bressol

l'habitació del bebé o dels pares. I això dificulta, en la majoria d'ocasions, la presència d'observadors externs que constaten la seua existència o el seu ús.

Però, a més de ser interpretada en un entorn tranquil, la cançó de bressol presenta altres característiques significatives: només hi participa una persona de manera activa, habitualment la mare o el pare, és un tipus de cançó que es canta *a capella*; mentre s'entona la cançó s'acompanya, quasi de manera instintiva, amb un lleuger balanceig, etc.

Precisament aquest darrer element, el moviment, influeix en el ritme de les cançons, ja que aquestes acostumen a interpretar-se en un compàs de 2/4 o 3/4. Amb una modalitat de mi menor que les atorga eixe toc melancòlic i trist. A més a més, no presenten més de 5 o 6 notes i en pràcticament totes intercalen fragments ascendents i descendents al final de la cançó.

Si ens fixem en l'aspecte literari, les cançons de bressol presenten pocs artificis retòrics. Són composicions curtes. I a causa d'aquesta brevetat, sovint s'interpreta la mateixa estrofa de manera repetitiva una i altra vegada fins a dormir la criatura. De vegades, s'hi representa una falsa conversa entre qui la canta i el nadó. I diem falsa perquè difícilment el menut pot entendre res del que li contem. Però, a través d'aquest diàleg, el pare o la mare tracten de persuadir l'infant perquè agafe la son. De vegades oferint-li futures recompenses; d'altres destacant els seus atributs; o bé descrivint-li el seu entorn immediat com un espai tranquil i acollidor.

Tot i aquests elements comuns, la cançó de bressol acostuma a presentar un gran nombre de versions i variants. Una variant és qualsevol interpretació d'una mateixa cançó que presenta lleugers canvis en la lletra o en la melodia respecte d'altres interpretacions. Si aquests canvis afecten el conjunt de la cançó tant a nivell temàtic com pel que fa a l'aspecte musical, aleshores parlem de versions.

Per què és important la cançó de bressol?

La cançó de bressol és el primer contacte que el nadó té amb la llengua materna. És obvi que la criatura no pot entendre encara la lletra de cap cançó ni de cap missatge lingüístic que li adrexeu, però l'oïda del nadó en les darreres setmanes de gestació està suficientment desenvolupada com per reconèixer la veu materna. Potser aquest fet explica per què, d'una manera intuïtiva o no, cantem als xiquets i les xiquetes i com a través d'aquest cant aconseguim el nostre propòsit de relaxar-los.

A més a més, la cançó de bressol esdevé la primera experiència artística que rep qualsevol infant. La pròpia *performance* és una perfecta introducció en el món del ritme, perquè el balanceig amb què s'acompanya la interpretació encaixa perfectament amb els patrons rítmics en què s'interpreten les cançons. Així doncs, serà gràcies a la cançó de bressol que els menuts descobriran per primera vegada la melodia i en conseqüència la

Bressolant

les nostres cançons de bressol

música. I finalment, no podem oblidar que el caràcter poètic de les lletres d'aquestes cançons són el primer contacte que l'infant tindrà amb la poesia, és a dir, amb la literatura.

Més encara, la cançó de bressol té també un marcat aspecte socialitzador. La seua recepció significa per als infants l'arribada d'un nou període del dia, aquell en què toca dormir. D'altra banda, el contingut de les cançons de bressol valencianes està farcit d'elements que descriuen el seu entorn físic immediat, la jerarquia familiar i les primeres pautes educatives que rebrà l'infant.

Precisament per aquest motiu cal parar molta atenció al seu contingut temàtic, perquè en moltes s'hi presenten models de conducta que acostumen a ser els de la societat tradicional patriarcal. Però tot i això, les cançons de bressol esdevenen un esplèndid exemple de la lluita de gènere perquè en elles és on millor es reivindica el paper de la dona dins de la nostra societat. No es pot perdre de vista que sempre acostuma a ser una dida, una mare, una iaia..., qui tranquil·litza, serena, premia, alimenta o adorm el nadó. I precisament aquest caràcter històric i social que la cançó de bressol presenta pot esdevenir un punt de partida molt interessant per crear nous models educatius en les societats modernes.

És evident que si la humanitat ha transmés a través dels segles i generació a generació, la cançó de bressol tal i com la coneixem, és perquè tant el receptor com l'interpret n'han tret algun benefici. Moltes de les mares que acostumen a cantar els seus fills reconeixen que a través d'aquesta experiència obtenen també cert grau de satisfacció. La música relaxa. I el caràcter íntim, l'entorn tranquil i el to en què s'interpreten aquest tipus de cançons no sols relaxen el bebé sinó que proporcionen una sensació similar en l'emissor.

Comptat i debatut, la cançó de bressol presenta moltes possibilitats, però si alguna d'elles destaca —fins i tot potser per damunt d'aquella que li dóna nom— és per la capacitat per crear vincles. Uns vincles personals on l'amor, la protecció i la confiança no es mostren simplement com a conceptes sinó que tracten de ser transmesos com valors de caràcter incondicional.